

קנח. לראש חודש חשוון

מקור: כ"י קולומביה X893.15 Z6 ZZ

מרחשון

אָהַל אֶהְלִיבָה
בְּיָה בְּרַחֲבָה וְנִסְבָּה
גָּמֹר בְּעֵדֵינוּ לְטוֹבָה
דְּרוֹשׁ וְרִיבֵנוּ רִיבָה

5 הִנֵּה בְּבֹאֵל הוֹשָׁלִם גֵּן אֲגוּזִים
וְנִתְּכָן[נָה] לְשֵׁם גּוֹלָה רְזִים
זִמְן אֹכְלוֹ בְּמֵאֲמֵר עֲשֵׂה חַיִּיזִים
חִינוּךְ בֵּית בְּהִכְיָנוּ בְּאַרְזִים

ככ-תוב> ויבן את הבית ויכלהו ויספן >את הבית גבים ושדרת בארזים> (מל"א ו, ט)
>ונ-אמר> פו-תח את ירך ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז)
>ב-רוך... הזן>

טִיכֶס בְּנִיין בֵּית
10 יו[... שרש בֵּית
בְּיָן צִלְעוֹת בְּקִירוֹת הַבֵּית
לְהִקִּים עֲמוּדִים [... תזו בית אֲשֶׁר לַבֵּית

1 אהל אהליבה: בית המקדש שבירושלים (ואהליבה' כינוי לירושלים על פי יח' כג, ד). 2 ברחבה ונסבה: על פי תיאור המקדש ביח' מא, ז: ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות'. 4 וריבנו ריבה: ללשון השווה תה' קיט, קנד: 'ריבה ריבי וגאלני ועוד כיו"ב. 5 בובול... אגוזים: בית המקדש הושלם בחודש חשוון ('בול'), על פי מל"א ו, לח: 'בירח בול הוא החדש השמיני כלה הבית לכל דבריו'. 'גן אגוזים' משמש כינוי לבית המקדש על פי שה"ש ו, יא, ועל פי התרגום הארמי שם; אולם לפי התרגום מדובר במקדש השני, ואילו כאן העבירו הפייטן למקדש הראשון (שכן המקדש השני נחנך באדר ולא בחשוון). 6 לשם גולה רזים: לכבוד שמו של הקב"ה ('גולה רזים'; והשווה דניאל ב, כב: 'הוא גלא עמיקתא ומסתרתיא'. 7 זימן... חזיזים: במאמר של הקב"ה ('עשה חזיזים', על פי זכ"י, א), הביא הקב"ה את הגשמים ובכך הכין את מזונותיו של העם. וכנראה כוונתו לדברי שלמה במל"א ח, לה-לו בעקבות בניית המקדש: 'בהעצר שמים ולא יהיה מטר... והתפללו את המקום הזה... ונתתה מטר על ארצך'. אך תחביר הטור קשה במקצת, ואולי צ"ל בתחילת הטור: 'זימן'. לחילופין, אולי ניתן לנקד בסוף הטור: 'עשה חזיזים', ולפרש את הטור: הקב"ה זימן את הגשמים באומר 'עשה חזיזים'. 8 חינוך... בארזים: כאשר סיים שלמה את בניית קירות הבית הוא כיסה אותם בארזים, על פי הפסוק המובא בסמוך. 9 טיכס בניין בית: הקב"ה סידר ותכנן את בניית המקדש. 11 צלעות בקירות הבית: התאים הסמוכים לקירות המקדש; והשווה יח' מא, ו: 'זה הצלעות צלע אל צלע... ובאות בקיר אשר לבית'. 12 [תזו בית: כתב היד לקוי כאן, אך בכל מקרה הטור חורג באורכו, והחזרה על המילה 'בית' חשודה. ואולי יש לגרוס: 'להקים עמודים אשר לבית' או: 'להקים עמודי החצר אשר לבית'.

מְלֹאכְתּוֹ הַשְּׁלִים בִּירַח בּוֹל
נָחְלוֹ שְׂמִיחָה וְשִׁשּׁוֹן בְּכָל גְּבוּל
סוּגְבוּ צִימְחוֹ הִיבּוֹל 15
עֲזָרְתּוֹ בְּבְרִית כְּבֻנָּה בְּנִית [זָבוּל]

ככ>תוב> בנה בניתי בית זבול <לך מכון לשבתך עולמים> (מל"א ח, יג)
ונ>אמר> וא>כלת ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך< (דב' ח, י)
ב>רוך... על הארץ<

פֶּאֶר פְּתָחִים שׁוֹמְרִים
צֶדֶק אֲסוּפֵי הַשְּׁעָרִים
קָם וְהָעֶמִיד עַל [יָהֵם] שׁוֹמְרִים
רָץ וַיַּעֲמֵד מִן [שׁוֹ]רִים 20

שְׁמֹר נֹצְרֵי שְׁבִיעִי
שׁוֹ [בב חוּג] [גִי] שְׁמִינִי
תַרְצָה מְנַצְחֵי עַל הַשְּׁמִינִית
תְּבַנָּה בִּיתָךְ כְּנֻנָּה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁמִינִי [גִי]

ככ>תוב> ובעשתי עשרה שנה (!) בירח בול >הוא החדש השמיני בלה הבית לכל דבריו ולכל משפטו
ויבנהו שבע שנים> (מל"א ו, לח)
הוא חדש השבעי (!) למלך שלמה על [י] >שראל< ויבן הבית ליי (מל"א ו, א)
[ו] >אמר< בונה >ירושלם יי נדחי ישראל יכנס< (תה' קמז, ב)
ב>רוך... בונה<

שרשרת הפסוקים האחרונה: לאחר חתימת הברכה מועתקים ארבעה פסוקים ולא ברור מה טיבם.
הפסוקים הם כדלהלן: מל"א ו, ט; יח' ח, יד; נח' יב, כז; יח' א, ב.

13 מלאכתו... בול: מוסב על בניית מקדש שלמה (השווה טור 5 לעיל ובביאור שם). וללשון תחילת הטור השווה
מל"א ז, נא: זת שלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה'. 14 נחלו... גבול: מוסב על עם ישראל. (לשמחת העם
בעקבות בניית המקדש, השווה מל"א ח, סו: זילכו לאהליהם שמחים וטובי לב'). 15 סוגבו... היבול: כנראה:
פירות האדמה חוזקו והצמיחו; אך אולי צ"ל: 'צימחי היבול'. בכתב היד מסומן קמץ (בבלי) על האות 'ח' ב'צימחו',
אך אין כל דרך להולמו וכנראה מדובר בשיבוש. 16 עזרתו... זבול: בזכות הברית עזרת לשלמה כאשר בנה את
המקדש ('בית זבול', על פי הפסוק המובא בסמוך). 17 פאר... שומרים: כנראה: פיאר את פתחי המקדש, אשר
'שומרים' על המקדש (והשווה טור 19 להלן, העוסק בשומרים ממש). 18 צדק: כנראה: יישר וחזק. אסופי
השערים: ספי השערים; לצירוף השווה נח' יב, כה: 'שוערים משמר באספי השערים'. 20 ויעמד מן [שוררים]: דהיי"ב
כ, כא, ומוסב כאן על המשוררים במקדש. 21-24 לחריזה הסמנטית במחרוזת זו ראה במבוא, בסוף סעיף 3.3.1.
21 נוצרי שביעי: עם ישראל, השומרים את השבת; אך החרוז לקוי, ועניין השבת אינו שייך לפיוט הנוכחי, וכנראה
השתבש הנוסח. 22 חוג [גִי] שמיני: עם ישראל, החוגגים כעת בראש חודש חשוון, הוא החדש השמיני. 23 מנצחי
על השמינית: על פי תה' יב, א: 'למנצח על השמינית', וכוונתו כנראה לעם ישראל השרים מזמורי תהלים. ואולם,
המילה 'השמינית' איננה מתאימה לחרוז, וכנראה צ"ל: 'השמיני'. 24 כנבנה בחדש השמיני [גִי]: כמו המקדש
הראשון, שהושלם בחודש השמיני, על פי הפסוק המובא בסמוך.